

נעים להכיר

דווקא בתקופה מייאשת, סקר של מדד זכויות האדם מגלה כי רוב גדול בציבור הישראלי מעוניין להגדיל את כמות המפגשים בין תלמידים יהודים לערבים במערכת החינוך | החל מהגיליון הבא יתפרסם באופן קבוע המדד המלא, בשיתוף **מכון זולת לשוויון וזכויות אדם והמכון לחירות ואחריות באוניברסיטת רייכמן**

ושא זכויות האדם אינו נסקר בישראל בצורה סדירה. היום אנחנו משיקים את מדד זכויות האדם, פרויקט משותף של "ליברל", מכון זולת - מכון מחקר וקידום מדיניות המבקש לקדם חזון המושתת על שותפות ועל שוויון בין כל תושבי הארץ ולבצר את ההגנה על זכויות האדם - והמכון לחירות ואחריות באוניברסיטת רייכמן, מכון מחקר אקדמי הפועל לחיזוק ערכי זכויות האדם ושלטון החוק הנחוצים להבטחת דמוקרטיה לי־ברלית בישראל.

ככזה יעסוק המדד במיפוי עמדות הציבור הישראלי בנושא זכויות האדם, יעריך אילו זכויות חשובות לישראליות ולישראלים ואילו זכויות מופרות תדיר בידי המדינה. מטרתו של המדד היא לשקם את הלגיטימיות של שיח הזכויות בישראל ולחזק את היסודות שנקב־עו במגילת העצמאות ונשחקו עם השנים, בשל היעדר חוקה יציבה. מדובר בפרויקט ארוך טווח של סקרים רבעוניים, שיכללו הן שאלות העוסקות בסוגיות אקטואליות והן שאלות חוזרות שמטרתן לזהות מגמות שונות.

נוסף לכך, אחת לשנה נפרסם מדד רב־שנתי, שעל בסיס הנתונים שלו נוכל גם לנקוט צעדים קונקרטיים ופעולות רחבות היקף להגנה על הזכויות הנפגעות ביותר, כפי שישתקפו בסקרי המדד. הנתונים שי־תקבלו יועמדו לרשות מקבלי ההחלטות, מעצבי דעת קהל והחברה האזרחית, והדיון הציבורי בהם ישמש בהמשך כבסיס לחקיקת מגי־לת זכויות אדם בדרך לכינון חוקה.

לגיטימציה להגברת המפגשים

כחלק מפרויקט המדד, ובהתאם לנושא הדגל בגיליון, אנו פותחים בפילוח התשובות שהתקבלו במענה לאחת מהשאלות בסקר המדד האחרון, שנערך בחודש מאי ועסק בין היתר בשוויון ודיאלוג בין תל־מידים יהודים וערבים בארץ.

לשאלה הראשונה בסקר, על אודות תחושות ההורים בנוגע ליחס המורים לילדיהם, התייחסנו בטור העורך בראשיתו של גיליון זה. השאלה השנייה עסקה בנושא האפשרות לקדם דיאלוג במערכת החינוך, ונוסחה: האם מערכת החינוך הישראלית צריכה לפעול כדי להגביר או להפחית את התדירות של מפגשים בין תלמידים יהודים וערבים כחלק ממסגרת הלימודים בבתי הספר?

פילוח התשובות שהתקבלו מעלה כי בקרב בעלי הדעה (כלומר, בקי־זוז 9% מהמשיבים שענו "לא יודע/ת" - התוצאות מוצגות ללא ספ־רות עשרוניות, וכך השיעור הכולל לעיתים לא מסתכם ב־100%), 26% חשבו שיש להפחית במידה כלשהי את תדירות המפגשים (19% ענו "להפחית במידה רבה" ו־7% ענו "להפחית במידה מסוימת"); 23% חשבו שיש להשאיר את תדירות המפגשים ברמה הנוכחית, ואילו 51% חשבו שיש להגביר במידה כלשהי את תדירות המפגשים (29% ענו "להגביר במידה מסוימת" ו־23% ענו "להגביר במידה רבה").

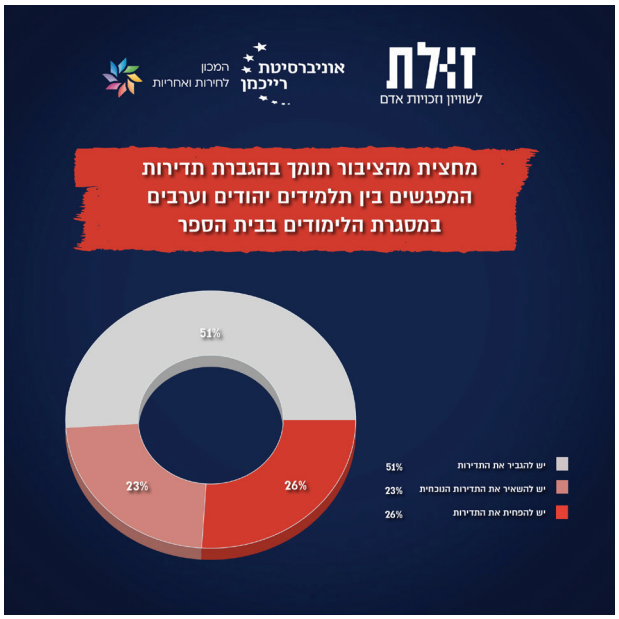

נוסף על כך, בקרב משיבים ערבים, 71% סברו כי יש להגביר במידה כלשהי את תדירות המפגשים בין תלמידים יהודים לערבים כחלק ממסגרת הלימודים, לעומת 48% בלבד מהמשיבים היהודים שחשבו כך. רק 11% מהמשיבים הערבים חשבו שיש להפחית במידה כלשהי את התדירות של מפגשים אלה, לעומת 29% מהמשיבים היהודים.

צילום: תומר אפלבאום

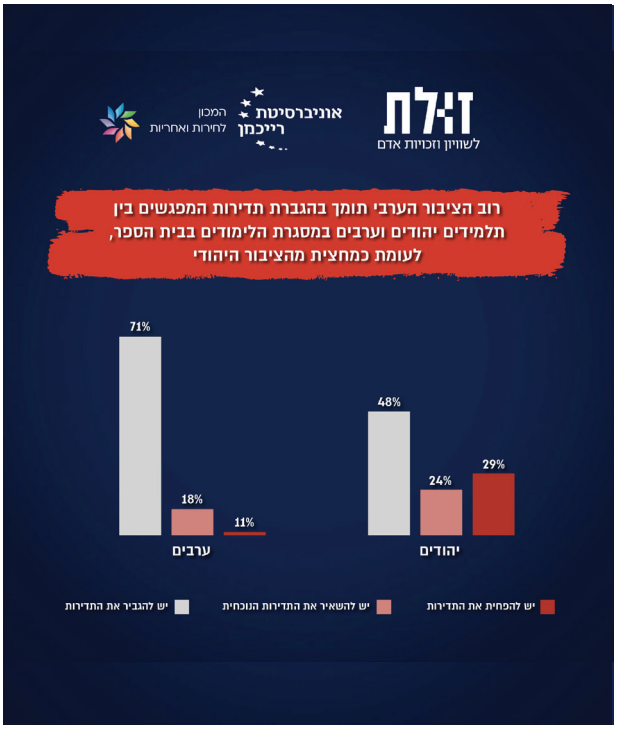

כפי שהיה אפשר לצפות, בתשובה לשאלה זו נמצאו הבדלים גדולים בין משיבים שהזדהו כימנים לבין משיבים שהזדהו כשמאלנים, והנתון המעניין שהתגלה נוגע לעמדתם של תומכי המרכז. כך, בקרב ימנים, 41% חשבו שיש להפחית במידה כלשהי את תדירות המפגשים, ורק 32% חשבו שיש להגביר את תדירות המפגשים. לעומת זאת, בקרב שמאלנים ותומכי מרכז, רק 9% חשבו שיש להפחית במידה כלשהי את תדירות המפגשים, כאשר בקרב השמאלנים 78% חשבו שיש להגביר את תדירות המפגשים ואילו בקרב תומכי המרכז 66% חשבו שיש להגביר אותה.

מענה זה ממקם את סוגיית מפגשי הדיאלוג וההכרה בין תלמידים יהודים וערבים במערכת החינוך במרכז העמדות הפוליטיות בציבור, באופן שיוכל לסייע לקידום יוזמות מסוג זה ולהגביר את הלגיטימיות הציבורית שלהן.

היכרות מול הניכור

בחינת סוגיה זו של היכרות הדדית בין תלמידים יהודים וערבים במערכת החינוך היא חיונית לאפשרות לקדם שוויון בין אזרחי המדינה היהודים והערבים. כידוע, בישראל מתקיימת הפרדה בחינוך בין ערבים ויהודים, שהיא פועל יוצא של ההפרדה בין מערכות החינוך העבריות והערביות מראשית ימי המדינה. הפרדה זו, שנתפסת כברורה מאליה כמעט, היא לאומית כשם שהיא לשונית, ונובעת גם מהבידול הגיאוגרפי בין הקבוצות.

כל מהלך למיגור האפליה הממוסדת כלפי הפלסטינים אזרחי ישראל חייב להתבטא לא רק בדרישה הלגיטימית להשוואת תקציבים, אלא גם במאמץ פעיל לכבד ולהכיר את ההיסטוריה ואת הזיכרון של המיעוט. לפיכך, מדיניות ההפרדה ארוכת השנים מחייבת יוזמה אקטיבית למפגש בלתי אמצעי בין תלמידים יהודים וערבים, במטרה לסייע להם להתגבר על מחסומים וסטריאוטיפים שליליים ולהכיר את הנרטיבים השונים. דיאלוג משותף כזה הוא חיוני לבריאת עולם מושגים שוויוני, מעבר ליצירת הקשר בין התלמידים.

הסקר נערך עבור המדד בידי חברת אייפאנל (iPanel), אשר עורכת סקרים מקוונים בישראל, בתאריכים 26-30 במאי, 2022, וכל הנתונים בו נאספו באופן מקוון מ־1,516 משיבים בני 18 ויותר. מתוכם, 1,256 משיבים יהודים ו־260 משיבים ערבים. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם היא 2.5% ברמת ביטחון של 95%. המשיבים היהודים מהווים מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית הבוגרת בישראל בפילוח של מגדר, קבוצות גיל, מחוז בארץ ומידת דתיות (בהתאם לנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה).

המשיבים הערבים מהווים מדגם שהינו קרוב לזה המייצג את האוכלוסייה הערבית הבוגרת בישראל בפילוח של מגדר, קבוצות גיל, מחוז בארץ ומידת דתיות, כאשר ישנו חוסר קל בדגימה של משיבים גברים, משיבים מאזור הדרום, ומשיבים בני 40 ומעלה. ●